

ՈՉ ՈՒՔ ՎՆԱՍԻ, ԵԻՔ ՈՉ ՅԻՒՐՄԷ:

Մարդկութեան վրայ երբ ուշադիր ակնարկ մը ձգես, ինչ կը տեսնես. — Այրիւ իրարու հակառակ տեսիլներ, երկու տարբեր պատկերներ, երկու ներհակ կացութիւններ. զուարթ երեսներ որք կը ծիծաղին, տրտում դէմքեր որք կը տիրին, ուրախ սրտեր որք կը զգոսնուին ու վշտահար ու գիւք որք կը տառապին, պայծառ աչքեր որք կը շողշողին և մութ աչքեր որք կ'արտասուեն, և այնպէս իրարու հակառակ շատ մը հակապատկերներ, որք մարդկութեան երկու հակառակ կողմերը կը ներկայեն մեզ, երջանկութիւն որ բարութեան ծնունդն է և թշուառութիւն՝ որ չարութեան վեժածն է:

Վշտարհիս սկիզբէն մինչև ցայսօր շատ քնքեր եղած են և կը լինին մարդկութիւնը երջանկացնելու համար. շատ մեծ մարդիկ զբաղած են այն խնդրոյն, շատ հոգիներ համակուած են այս խորհրդով. շատ միաբեր հոգնած են այս մտածմամբ եւ շատ անձեր նուիրուած են այս մեծ և կարեւոր գործոյն, բայց ցաւ ի սիրտ կը տեսնեմք որ ոչ մէկ ժամանակ պակասած չէ թշուառութիւնը մարդոց մէջէն. այլ և այլ միջոցներով և զանազան ձևերու տակ նա միշտ ծանրացած է մարդկութեան վրայ և միշտ տառապեցուցած է զայն իւր անողորմ ճիրաններուն տակ, այս մասին տարակոյս չը կայ. անցելոյն համար կը վիայէ պատմութիւնը և ներկայս արդէն ինքն է իւր վիայն. Վսիկց բնականաբար յառաջ կուգայ սոյն հարցումն, թէ երբ պիտի ըլլայ մարդկոյն ազգի թշուառութեան վերջ և թէ, արդեօք մարդկութիւնը միայն

տառապելով համար ստեղծուած է: Ի՞նչ երբեք, եթէ այդպէս համոզուինք մեծ սխալ մը ըրած կըլլամք, թիւր գաղափար մը կուեննամք մեր արարչին վրայ և վերջապէս զՎստուած ամբաստանած կ'ըլլամք անիրաւարար: Քանզի Վստուած ինքն ամենարարի լինելով, ամենայն ինչ բարի և բարութեան համար ստեղծած է և իւր և տես Վստուած զի բարի է ու նա ըստ ստեղծած է նոյնպէս զմարդն ոչ եթէ տառապելու, այլ երջանկանալու, այլ փառաւորուելու, այլ վայելելու և բարեբաւտ ըլլալու համար: Իսկ մարդիկներէն շատերն, որ փոխանակ երջանկանալու թշուառութեան բաժակին մըրը կը քամեն այսօր, պատճառն ոչ թէ նախասահմանութիւն, այլ նոյն ինքն մարդն է: Իրաւ է որ երբեմն անյաջող դէպքեր կընկճեն զմարդ եւ կը տառապեցունեն անոր նիւթականը, սակայն ընդհանրապէս մարդիկ իրենք կըլլան ուղղակի իրենց թշուառութեան պատճառ և կը տառապեցունեն իրենց մարմնոյն հետ նաեւ հոգին, և ինչով. — Շատ նըւատ միջոցներով, յախուռն կրիւք, ակարամտութեամբ և թուլամորթութեամբ, և ահա աշխարհի թշուառութեանց մէջ ամենամեծն է այս կամաւոր թշուառութիւնը և թշուառագոյնն է կամաւոր թշուառն. բացարձակապէս ինքն իւր անողորմ դահլիճն լինելուն պատճառաւ: Թշուառագոյն է այս այն մարդը, որոյ կամքն իւր կրից թերադրութեանց յաղթելու անգոր է, որոյ բանն կը տկարանայ առնանութեան առջև և որոյ հոգին կը նուաստանայ վայրասարս հաճոյից առջև. և ահա այս է որ կը խոնարհեցնէ զմարդ իւր վեհափառութենէն թշուառութեան մինչև այն յեափն աստիճանը որ նուաստութիւն կ'ա-

նուանուի և որ անբանութեան հաւատար է :

Նահանգաբար մենք միայն ըստ նիւթականին կը գատենք , տեսականը մեզ անձանօթ է . մենք մարմինը կը տեսնենք շքեղ կամ գծուծ , բայց հոգին մեզ անթափանցելի է . մենք կերպարանը կը տեսնեմք տխուր կամ զուարթ , բայց սիրտն մեզ մութ է . ահա ասոր համար շատ անգամ ոխալ կըլլայ մեր զատողութիւնը . մենք կը տեսնենք աղքատ մը կը կարծենք որ թշուառ է , կը տեսնենք հարուստ մը , կը կարծենք որ բարեբախտ է , բայց սխալ կարծիք և թիւր հետեւութիւն արտաքին դատման . քանզի շատ անգամ կը պատահի ասոր հակառակը . գուցէ աղքատին հոգւոյ պայծառութիւնը հարուստին արտաքին փողփողումէն խիստ վճիռ է . և մեծատան ներքին վիշտը անանկին արտաքին թշուառութենէն տեւիցաւալի է . և այս հակադարձ պատկերներն ստեպ տեղի կուենան անխորհիւ մէջ :

Աղքատութիւնն իսկական թշուառութիւն մը չը համարուիր , այլ միայն զրկում մը աշխարհիս վայելչութենէն առանց Աստուծոյ աչքէն իյնալու : Նոյն պէտք չէ բնաւ թշուառ համարել այն մարդն՝ որ դիպաց անյաջողութեամբ կամ ի ծնէ խեղճութեան վիճակած է , քանզի նա անողոր իողճի դառն տանջանքներէն ազատ ըլլալէ զատ՝ իւր մէջ միտթարութիւն մը եւս ունի որ զայն կ'ըստփոփէ , այս է այն հաւատքն՝ որ մարդուս հոգին Աստուծոյ հետ կը կապէ , (Կամք Տեառն օրհնեալ եղիցի ըսելով) :

Չը համարուիր բնաւ թշուառ այն հարստահարեալն որ իւր արդար իրաւանց պաշտպանութեան համար իւր բոլոր կարողութիւնը թափելէն զինի

առանց նուաստութեան տեղի կուտայ զօրութեան առաւելութեան առջեւ , համբարատարողով դիտելով արդար զատուորին իրաւարարութեան անուշառ եղանակը :

Թշուառ չեմք համարիր այն աղքատն , որ իւր բոլոր կարողութեամբ փորձութեանց դէմ մաքառելով , իւր զօրութիւնը սպառելէն զինի կ'ըստփոփուի գլուխ խաւարհեցնել դիպուածոց , քիչձեալ արիւթութեամբ , բայց վեհ հոգւով և առաքինի սրտով : Այս ուրեմն ո՞րն է իսկական թշուառըն . — Ա՛յն է միայն զոր վերն յիշեցիներ : Ա՛րդ ժը՝ որուն կառավար եղող բանն տեղի առած է անասնական կրկոյցախուռն յորդմանց , որոյ հոգին աստուածաւախով իւր բարձր վեհութենէն իյնալով ընկճած է վատ կրկոյց աղետալի ազդեցութեան տակ , ունելով անմիջապէս իրեն կից անողոր դատուոր մը , չարատանջ խիղճն . որ վայրկեանէ վայրկեան կը կրկնապատկէ թշուառականին տագնապը , ի յուշածելով նորա միշտ ինտիմատիւն իւր ցած սարկութիւնը եւ ցաւալի հետքեր ձգող ամօթալի արարմունքը : Ի՞նչ է և ասկից աւելի լինչ թշուառութիւն կրնայ ըլլալ երբ մարդ մը , գերազոյն արարչէ մը ստեղծեալ , բարձր նպատակի մը սահմանեալ , վըսեմ կոչման մը հրաւիրեալ և այս ամեն փարելի փառաց հասնելու համար գերազոյն ձրիւք զարդարեալ մարդն , թողլով այն ամեն քաղցր բարութիւնները յորս զինքը կը հրաւիրեն իւր կոչումն՝ ու պարտաւորութիւնը . մոռանալով իւր Աստուածանման վեհութիւնը և առ ոտն կոխելով այն ամեն բարեմասնութիւնները որով զարդարուած է . կ'իջնայ կը խուսարհի կը նուաստանայ և կը սողայ իրբեւ սարուկ ցած եւ ոլորմելի . կա

պեալ կաշկանդեալ և ընդարմացեալ, յանյագ յափրութիւնս գարշութեց, թշուառականն տմենեկն չէ տէր և տեղեակ ոչ իւր արարմանց, ոչ իւր նպատակաց, ոչ իւր ընթացից եւ ոչ իւր փափաքներուն. խիղճն կը նմանի նաւու բեկորի մը որ անհուն ովկիա նոսին մէջ մրմնեալ և կատաղի ալեաց մատնուած՝ կը մղուի միշտ աւելի այն կողմը ուր սաստկագոյն կը բշեն զայն ալեաց կատաղութիւնը. սակայն գուցէ այս բեկորը ծովէն դուրս ելնէ, բայց կրից ալեաց մատնուողը թերեւս չը կրնայ վերջապէս ելք գտնել:

Եւ ա՛յ, քանի՜ դժբաղդ է այսպիսի մարդու մը կեանքը, քանի՜ ողբալի նորա թշուառ կացութիւնը. և սրչափ դառն է արդեօք նորա կրած տանջանքներն նոյն իսկ իւր խղճէն, որ աւնալու է և անողբքելի իւր պաշտօնին մէջ. միշտ կը յանգիմանէ և միշտ կը պատժէ: Արանի՜ թէ միայն սասնք ըլլային. կան ասոնց հետ ուրիշ տառապանքներ եւս. անդադար արտաքին երկիւղներ, որք անգղի պէս սիրտը կը կրճեն. միշտ կ'ստիպմանք. միշտ անստուգութիւն. երկիւղ անպատուութեան. երկիւղ ի մարդկանէ. երկիւղ Ա'ստուծոյ, վերջապէս ոչ կեանք, այլ տանջանք, այլ հուր, այլ դժոխք երկրաւոր, որ անգութ է քան զամենայն տանջանա մարդահնար:

Ո՛վ յիմարութեան մարդոյն, գերութիւնը՝ որ ամենադառն վիճակ մը է աշխարհիս մէջ, որոյ լոկ անունը սարսուռ կ'ազդէ մարդոյն և զոր հանրութիւնն իբրեւ մահու եւ կենաց խնդիր նկատողութեան առնելով, զայն ջնջելու համար ահագին բանական երկազմեց, մեծ պատրաստութիւնք տեսնուեցան, թնթանութիւնք դուռացին, մարդկային արեան վտակներ խաղա-

ցին և վերջապէս մոտամբ մի ջնջուեցաւ մարդկութեան ճակտէն այս աւարդութեան կնիքը, բայց ինչ զարմանք, ահա ազատ և անձնիշխան մարդն, սոյն արեամբ ջնջուած ստրկութեան սխերիմ թշնամին, իւր կրից ստրուկ կրղայ:

Ահա երջանկութեան սահմանուած մարդն, այսպէս ողբալի սխալմամբ մը իյնաղովն ծայրայեղ թշուառութեանել վհին անդունդը. կամակորու թը կրտանջէ ստեպ ինքզինքը՝ չուղելով յատրնկալ. միշտ կը տանջուի իւր կարծեցեալ վայելու մներովն և կը խորասուզի գեպ ի յուսահատութիւն ուսկից անդին է մահ մարմնոյ և յաւիտենական թշուառութիւն հոգւոյ:

Ահա այս է կամաւոր թշուառութեան՝ դառնութեան բաժակին վերջին մրուրը, զոր մարդն անգթաբար անձամբ անձին կը մատակարարէ ինքն իրմէն մնառուելով, առանց ուրիշի միջամտութեան:

Ս. Գեորգ Զահանկան
Եղիսացի:

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԱՆԾ

(Հարունակութիւն, տես թիւ 8.)

Այս երջանիկ ժամանակ շատ շուտ անցաւ իմ աղջիկն՝ հ'հարցնես թէ ինչու աչքէդ արտասուք կը թափի, այն պիտի վաղէ, ղի մեր թշուառութեան առաջին սխալմամբ մենք երբ կանայքս, ղի մեր նախամայրը այնպէս մէկ կերա-